

ראיון: אביטל גבע

ציטוט מומלץ

גבע א. 2011. אביטל גבע על פיצה, אגם ומה שביניהם. אקולוגיה וסביבה 2(3): 236–237.

החממה האקולוגית מבט כללי, ברכות גידול של צמחי מים
| צילום: אנקטי קנדלשיין

© 2011

החממה האקולוגית מבט כללי, ברכות גידול של צמחי מים | צילום: אנקטי קנדלשיין

אביטל גבע על פיצה, אגם ומה שביניהם

המילה האחרונה

גיליון סתיו 2011 / כרך 2(3)

7 באוגוסט, 2011

איש חינוך, חקלאי ואמן, מנהל ומקים החממה האקולוגית בקיבוץ עין שמר. ייצג את ישראל עם החממה האקולוגית בביאנלה של ונציה בשנת 1993. במסגרת החממה שהוקמה בשנת 1977, נוצר שיתוף פעולה בין מסגרות חינוכיות, עסקים המקדמים טכנולוגיות ירוקות ומכוני מחקר מהאקדמיה. בחממה מתרוצצים 24 שעות ביממה (גם בשבתות ובחגים) אנשי הקהילה: ילדים, אנשי עסקים, מתנדבים, אנשי שירות אזרחי, תלמידי תיכון ואנשי אקדמיה (חוקרים וסטודנטים מבצאל, ממכון ויצמן למדע, מהפקולטה לחקלאות ברחובות, ממכללת רופין, ממכמורת ועוד).

על ביצה ועל אגם

אנחנו צריכים ללמוד מן הטבע כיצד להתנהל. באגם אחד אפשר לראות את כל העולם כולו. לכל מערכת, כדוגמת האגם, יש איזונים משלה. כך למערכת שהיא האדם הבודד וכך למערכת כמו חברה עסקית. וכמו האגם, שמייצר כל הזמן, כל חברה שהיא – אינה יכולה להתקיים ללא שותפים מבחוץ. באגם יש גיוון עצום של חברות וקהילות, ובעולם המים כל אחד תורם ונתרם. ואילו היינו יכולים ללמוד מזה היינו יכולים לחיות טוב יותר. איים לא יכולים לחיות לאורך זמן. אי זה משהו שמכלכל את עצמו, יחידה שלמה. אני לא מאמין במשקים אוטרקיים. חברה סגורה היא ביצה, שחסר בה חמצן. את רוב הדברים אנשים מקלקלים, והכול נובע מדבר אחד, והוא הכסף. זה מה שאנשים מחפשים וזה מה שהורס כל דבר. הסכנה של החברה הישראלית היא לא מבחוץ אלא מתוך עצמה. הכל מתחיל מחוסר חמצן שיוצר את הרעלים במים, החברה הישראלית לא פתחה ביופילטרים, ותהליכי ההרס לא זוהו בזמן.

על החקלאות

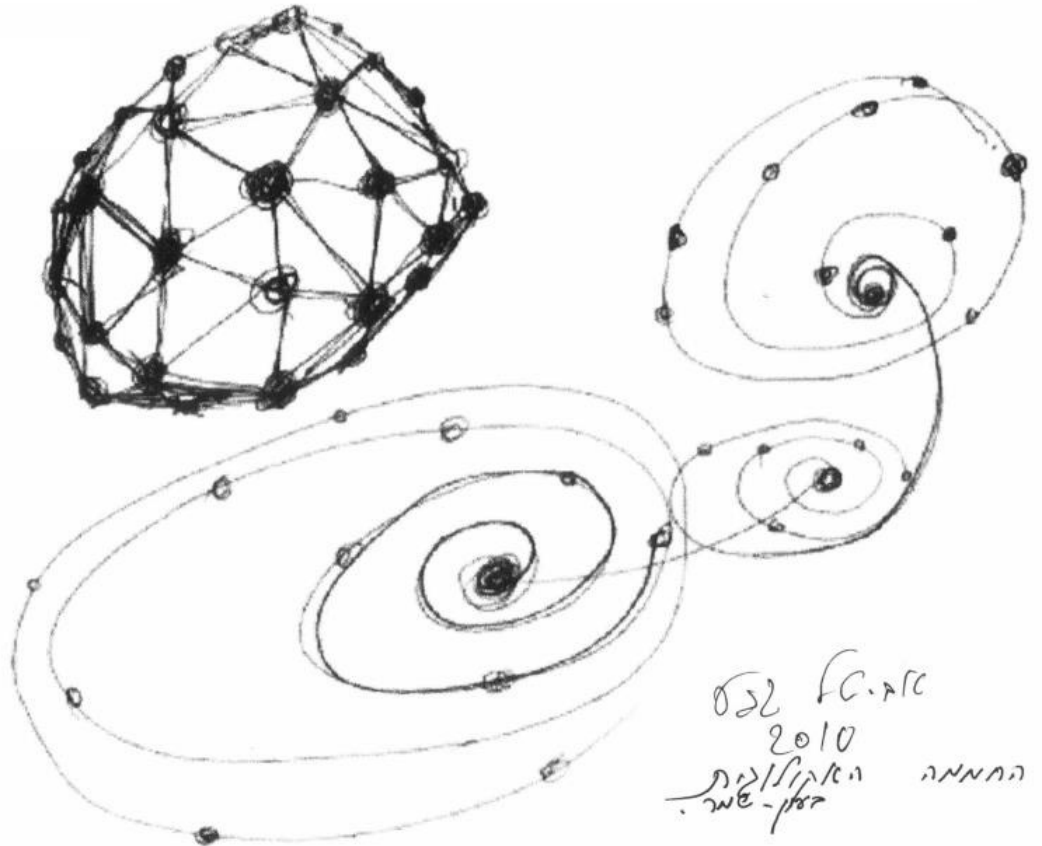
כשהחלטתי לעשות פסק זמן מאמנות, לפני 34 שנים, הרגשתי שאני מוכרח לעשות משהו. הייתה לי הזדמנות וניצלתי אותה, רציתי לעשות 'פוס' מהעולם. ממי אני צריך לבקש רשות? כל אחד יכול לעשות מה שמתאים לו. יש דברים יותר מעניינים מהשאלה אם עזבתי את האמנות. אני מעוניין יותר בשאלות ולא במתן התשובות. כך התחלנו עם החזון של החממה. בשנות ה-70 חיפשנו חופש, להתנתק מהאמנות. החקלאות הייתה החלופה. בשנים הללו המושג 'אקולוגיה' היה ידוע למעטים, היום אין ילד שלא יודע מה זה. החקלאות לעומת זאת הייתה אז, וגם היום, "מלכת העולם". אבל החקלאות מוכרחה להיות מחוברת גם לנושא הסביבה. חלק מהאפוקליפטיות היא שלא יהיה אוכל בעוד מספר שנים. בתקופות של סכסוכים זה יכול לגרום לאסון.

על החממה האקולוגית

החממה היא גוף נפרד מהקיבוץ, אך היא נמצאת בתוך הקיבוץ. החממה לא יכלה לנבט על קרקע מזון אחרת, היא לא הייתה יכולה להתפתח אילולא הייתה חלק מהקיבוץ. חדשנות לא יכולה לבוא מקיבוץ. בתל-אביב יכולה להתפתח חדשנות אך לא היה יכול להתפתח דבר מסוג החממה. אנחנו מנסים ליצור ארגון מאין-ארגון. אני מפחד מהמילה ארגון אך אין מילה אחרת, אנחנו לא חברה. החממה מתנהלת כמו אגם אקולוגי. אנחנו מחפשים ומאמינים בשותפות עם אנשים, "גופים מעבר לביצה". עבודה עם חוקרים היא החמצן. אני חושב ומחפש אנשים שבשבילים אנחנו חמצן. החממה היא מודל מקומי קטן, והוא מחבר אזרחים, אנשי מדע ואנשים מעולם העסקים סביב דברים כמו חינוך ואקולוגיה.

אנשים שמאמינים במשהו הם אנשים שיש להם נרטיב – סיפור. אנשים צריכים לחשוב על דברים שקשורים לטבע מעבר להעלאת גרה. אנחנו אנשים שמפתחים סוג של קבוצה כזו. אנחנו צריכים ללמוד מעצמנו וללמוד מהטבע, ואנשים בקבוצה באים ויוצאים.

פואסיטטה, סינטיזה. אקולוגיה-קואלסארה
חברות אקולוגיות

רשתות וספירלות / איור: אביטל גבע

על האמנות

לא צריך לנסח את המקום הזה כאמנות. אני נדרשתי לנסח משהו ואני כל הזמן מצטדק, שיעזרו לי לפעול בשקט. החממה היא מקום של חקלאות מים ושל סביבה הנותנת מרחבים בלתי מוגבלים לפעולה. אמנות נשארת על אי והיא לא במערכת יחסים עם הסביבה. היא משהו כלכלי וזה נשאר שם בעיר הגדולה, במוזאונים ובגלריות. אם אתה רוצה להיות אותנטי אתה צריך לחפש מקום אמיתי להיות בו בקשר עם החיים והסביבה, כמו למשל בפריפריה, שבה מצויים אנשים פשוטים. קיימת תנועה בין אמנות לחקלאות, האם יש משהו שמחזיר את זה לאמנות? כן, לא צריך להיות דוגמטיים לשום כיוון. אנשים מחפשים כל זמן מקום להנביט רעיונות. בעיר צפוף, ובכלל חסר חמצן. לא צריך לרצות להגיע לגלריות, זהו העניין השולי. העניין הוא למצוא בעיות מעניינות ולשאול שאלות.

על רשתות וספירלות

יש מספר מודלים. מודל הרשת הוא המודל העסקי. הוא בנוי על רעיון שאנשים מחפשים הצלחה, שזה עוד כסף. הם צריכים קשרים, ואז נוצרות רשתות. העולם נע בספירלות, גם ההתפתחות האנושית וגם התפתחות הטבע. אמנים ומדענים - שניהם חוקרים משהו לאורך זמן, והם מוצאים לא את הכסף אלא את הסיפוק. אך מה שמחייב את מדען לא ממש מחייב את האמן,

ויש דברים שמחייבים את האמן ולא מחייבים את המדען. המדען לוקח בעיה ומתחיל לפתח אותה. בכל נקודה הוא משתדל להגיד מה הוא מצא (הספירלה הולכת וגדלה) וכשיש לו מספר נקודות הוא יכול לכתוב מאמר. האמן יכול לקחת כל נקודה על הספירלה ולהחליט שממנה הוא יוצא למשהו חדש. הוא יכול לפתח אותה ללא הוכחה מדעית. הוא אומר שהוא מרגיש שזה מה שהוא חושב עכשיו לעשות. חשוב לחוקרים למצוא שותפים אמנים, והאמנים צריכים למצוא שותפים אחרים. זהו מקום נהדר להתבלבל, להסתנוור, כי מותר לי הכול, זו הסכנה של האמן והאמנות.

על הרס העולם ועל התקווה

ההרס הסביבתי של העולם הוא בקנה מידה ענק. כל התרומות של החברות והארגונים הירוקים הם בדיחה מבחינת סדרי הגודל, זה לא יכול לשנות את הכיוון. כיום אני מאמין, שמול הזרם הגדול של הנהירה אחרי הכסף, של הרס העולם, מול הדבר הסוחף את כולנו – כרגע מה שיש בידי אנשים כמונו לעשות זה לזוז מהשטף הגדול למשהו אחר. אני מאמין באנשים, גם כאלה מעולם העסקים. החבירה ביניהם צריכה להקים מודלים. האדם הבווד לא יכול לעשות כלום אם הוא לא שייך לקבוצת אנשים. יש הרבה אזרחים המחפשים רעיון שהם יכולים להשתתף בו כדי לפעול כנגד הזרם שדוחף והורס את הכל. איך נצרוך פחות דלק? איך נהיה יותר צנועים? איך לא נרצה לזלול? כל אחד רוצה עוד ועוד. מתי נחשוב על משהו מעבר, שאנשים לא ירצו רק לקחת?

על העתיד

יש האומרים שעתיד העולם באוקיינוסים, שהם גדולים יותר מכל היבשות. האצות באוקיינוסים צורכות פחמן דו-חמצני יותר מכל יערות אירופה. החממה היא מקום לאנשים שמאמינים באקולוגיה של אוקיינוסים. האקולוגיה והמים כבשו אותנו. החלום שלי, שקורם עור וגידים, הוא הילדים הקטנים שחוזרים כל שבוע לחממה. הילדים האלה לומדים איך לגדל אצות, מי טורף את האצות, מי ניזון מחיידקים, איך כל זה קורה. אני לא מאמין בללכת אחורה לפרמקאלצ'ר, זה לא יקדם את החברה האנושית. החברה תתקדם עם המדע, והמחקר הוא הסיפור של העולם, אחרת מה שיבוא על כדור הארץ – אי אפשר יהיה להסתדר איתו. מחסור במזון, ריבוי טבעי וכן תקיעות של ההתפתחות הטכנולוגית יובילו לדברים לא טובים. קיימות הרבה חוות העוסקות בחקלאות מסורתית. החממה פתוחה לרעיונות ייחודיים, גם לצמחים טרנסגניים. אנחנו לא "דתיים", לא מוכנים שבמחיר אמונות ייכחדו אוכלוסיות שלמות בעולם. זהו המרחב שאנחנו מנסים לעשות בו משהו.